

Pomorski muzej Crne Gore Kotor

Stare i rijetke knjige

Zbirka Pomorskog muzeja Crne Gore Kotor

Stare i rijetke knjige

Zbirka Pomorskog muzeja Crne Gore Kotor

Kotor, 2019

Izdavač:
Pomorski muzej Crne Gore Kotor

Za izdavača:
Andro Radulović

Autori izložbe:
Slavko Dabinović
Danijela Nikčević
Tomislav Bonić

Autori kataloga:
Slavko Dabinović
Danijela Nikčević

Lektor:
Jasmina Bajo

Dizajn:
Marina Jovanović

Štamparija:
“GudCo” štamparija Perast

Tiraž
150 kom

ad se govori o staroj knjizi uobičajeno je da se misli na razdoblje od pojave štampe Gutenbergovim izumom polovinom 15. vijeka i prvih štampanih knjiga pa sve do primjene cilindrične štampe i mašinskog uvezivanja od polovine 19. vijeka.

Međutim, istorijski razvoj knjige počinje mnogo prije 15. vijeka i seže u duboku prošlost, čak i više od 50 vjekova unazad, pojavom pisma tj. počecima pisanja u omeđenom pijesku ili usitnjennoj zemlji na kojima se pisalo prstom ili štapićem. U Egiptu se prije više hiljada godina pisalo na papirusu u obliku svitka, koji je dostizao dužinu od 100 i više metara. Na jugu Azije izrađivale su se knjige od bambusovih daščica i kore drveta, od palminih listova sa koricama od drveta ili slonovače, bogato ukrašene. U Mesopotamiji su se za pisanje koristile pločice od nepečene i pečene gline u obliku kvadrata i paralelograma i pločice drugih oblika. Nešto kasnije je zabilježena upotreba metalnih pločica u drvenoj Indiji; i u Rimskom se pisalo na metalnim pločicama, na kojima su se izrađivale diplome za vojničke zasluge i tablice prokletih. Knjižice od tekstila zabilježene su u Kini, Indiji, antičkom Rimu i kod američkih Indijanaca. Knjige na tekstu dostižu svoj vrhunac u arapskom svijetu. Kod Grka i Rimljana javljaju se i pivoštene pločice sa koricama od slonovače, izrezbarene raznim reljefima.

Oprema knjige dostiže najviši domet u pergamentnim kodeksima nastalim u starom vijeku na Bliskom istoku, a najsavršenija djela nastala su u srednjovjekovnim samostanima i manastirima na Zapadu i Istoku. Pergament postepeno zauzima mjesto papirusa, što dovodi do važne promjene – nastajanja kodeksa. Tačnih podataka o nastanku kodeksa nema. Pojavljuju se u kasnoj antici, a najstariji primjerci su iz 4. vijeka i imaju kožni uvez. Najstariji sačuvani fragmenti potiču iz 1. ili početka 2. vijeka nove ere. Od 3. vijeka pergamentni kodeks

postepeno zamjenjuje papirusov svitak, da bi ga u 5. vijeku potpuno istisnuo. Pergament je služio i nakon izuma štampe za uvez knjiga, pa se zbog trajnosti koristio za priručna izdanja. Pojedini primjerci pergamentnih knjiga predstavljaju životno djelo prepisivača i iluminatora i imaju ogromnu vrijednost.

U srednjem vijeku rukopisi su se prepisivali i ukoričavali u samostanskim skriptorijima. Ukoričavali su se između drvenih ploča koje su bile presvučene pergamentom, tkaninom ili kožom i ukrašene izrezbarenom slonovačom, zlatom i srebrom, čak i dragim kamenjem. U 16. vijeku drvene korice zamjenjuju se postupno kartonskim, a pod uticajem Istoka presvučene su tkaninom ili kožom s raznim dekoracijama u pozlati.

Umnožavanje knjiga prepisivanjem u starom vijeku vršili su obučeni robovi, dok u ranom srednjem vijeku taj posao na sebe preuzimaju redovnici, prvo benediktinci, a kasnije franjevci i dominikanci.

Promjena u istoriji knjige javlja se uvođenjem papira, koji je pronađen u Kini u 2. vijeku, a posredstvom Arapa, koji ga usvajaju u 8. vijeku, dolazi u Evropu. O upotrebi papira na Zapadu može se govoriti tek od 15. vijeka i ona će znatno pojeftiniti knjigu.

Humanizam i renesansa doba su ekonomskog i društvenog procvata. Knjiga se širi izvan dvorova, univerziteta i samostana, raste broj pismenih, a s tim i potražnja za knjigom. S obzirom na to da dotadašnji način umnožavanja knjiga više nije uspijevaio zadovoljiti zahtjeve širokih masa, njemački izumitelj Johan Gutenberg ponudio je inovativno rješenje sredinom 15. vijeka izumom štamparske prese. Pronalazak štampe s pomičnim metalnim slovima jedan je od najvećih i najdalekosežnijih izuma u istoriji knjige i ljudske kulture uopšte. Knjige štampane do 1500. godine nazivamo inkunabulama. Prve su se inkunabule u znatnoj mjeri povodile za srednjovjekovnim rukopisnim kodeksom, stoga ih razlikujemo od stare knjige štampane od 16. vijeka nadalje. Inkunabule, oponašajući manuskripte, imale su brojne nedostatke: nisu imale naslovnu stranu, paginaciju ni naslove poglavlja. Brojne inkunabule nalazimo s drvenim koricama koje nisu bile osobito skupe, a bile su čvrste i pogodne za naknadno ukrašavanje i urezivanje. Sve do kraja 15. vijeka uvezi i ukrašavanje korica neće se bitno razlikovati od uvezivanja rukopisnih knjiga. Sve veće količine knjiga što izlaze iz sve brojnijih štamparija prisilile su knjigovesce da pojednostave tehniku uveza i da pređu na serijsku proizvodnju. Od početka 16. vijeka štampana knjiga postepeno se oslobađa od svog rukopisnog uzora i poprima

današnji izgled i u pogledu izrade i u pogledu veličine.

Gutenbergovi učenici uskoro otvaraju štamparije u nizu njemačkih gradova, a još za njegova života štamparska vještina prelazi Alpe i seli se u Italiju. Od svih italijanskih gradova najveću slavu kao proizvođač štamparskih knjiga postigla je Venecija, grad u kojem je nova vještina našla moćne zaštitnike i mecene, ali i idealne kulturne, ekonomske i političke uslove za razvoj. Do kraja 15. vijeka u Veneciji je radilo preko 150 štamparskih radionica u kojima je štampano preko 4.000 knjiga – više nego i u jednom drugom evropskom gradu. U Veneciji su se našla i naša tri štampara: jedan Kotoranin, Andrija Paltašić i Podgoričani Božidar Vuković i sin mu Vičenco.

Andrija Paltašić rođen je oko 1450. i umro oko 1500. godine. Prvi je poznati južnoslovenski štampar. Godine 1472. osnovao je prvu štampariju, koja je bila jedna od prvih i najuglednijih štamparija onog doba u Italiji. Štamparstvo je izučio u Veneciji od 1477. do 1493. godine. Godine 1478. štampao je preko 20 knjiga. Koliko je poznato, ukupno je odštampao 41 djelo. Po svom estetskom izgledu ova djela spadaju među najuspješnije proizvode ranog mletačkog štamparstva. Potpisivao se kao magister Andreas de Paltasichis Catharensis (de Catharo). U republikama bivše države Jugoslavije sačuvano je oko 40 primjeraka njegovih inkunabula.

Božidar Vuković rođen je u Podgorici 1460, a umro 1539. godine u Veneciji. Štampanjem se počeo baviti krajem 1517, odnosno početkom 1518. godine. U toku 1519. do 1520. godine štampao je tri knjige. Nakon prekida štampanja, od 1536. godine pa do kraja života štampao je još pet knjiga. Poslije njegove smrti štampanje knjiga nastavio je njegov sin Vičenco (1546–1586), koji je u periodu od 1546. do 1566. godine štampao ukupno devet knjiga.

Odmah nakon pada Mletačke Republike 1797. godine Mlečanin Frančesko Andreola otvorio je prvu štampariju u Kotoru, koju je prenio iz Venecije i otpočeo sa radom 1798. godine. Što je sve Andreola štampao u Kotoru nije poznato. Zna se samo da je 1799. godine štampao djelo Dobročanina Marka Ivanovića pod naslovom Della Dedizione delle Bocche di Cattaro a S. M. Imp. Francesco II. e dell' antica origine di detta città dal Dot. D. Marco Can. Ivanovich, Cattaro, 1799, Dalle Stampe di Francesco Andreola Veneto, Stamp, Regio, con permissione. Godine 1802. štampao je drugo izdanje knjige Nauk Kerschianski za korist Darxave od Kottora, utisnuche drugo, od Ivana A. Kanonika Nenadich, Parrok s. Stasie, u Dobroti, Cattaro, štamp. Francesco Andreola. Štampao je poslanicu kotorskog biskupa Marka A. Gregorine i Proglase

narodu Boke Kotorske generala Tomasa Libera barona de Bredija, civilnog i vojnog zapovjednika za vrijeme prve austrijske vladavine u Boki (1797–1806). Andreola je u svojoj štampariji imao i ćirilčna slova, tako da je ćirilicom štampao jednu crkvenu knjigu za pravoslavne u Boki Kotorskoj. Dolaskom Francuza u Boku 1807. godine ova prva štamparija prestaje sa radom.

Formiranjem Pomorskog muzeja u Kotoru 1952. godine ustanovljena je i pomorska biblioteka, koja je popunjena starim knjigama, dobijenim preuzimanjem zbirke Bokeljske mornarice, odlukom Ministarstva pomorstva FNRJ. Takođe, veći broj knjiga dobijen je donacijama, kako raznih institucija kulture iz cijele tadašnje države tako i donacijama iz privatnih kolekcija.

Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru u svojoj biblioteci ima bogatu zbirku starih i rijetkih knjiga, većinom pomorske tematike, koje ujedno predstavljaju kulturno dobro i dio su bogate pomorske baštine Boke Kotorske. Ovdje ćemo predstaviti staru i rijetku građu koju čine stare knjige iz 17, 18. i prve polovine 19. vijeka. Stare knjige pisane su uglavnom na italijanskom, njemačkom, francuskom, engleskom, latinskom, hrvatskom i srpskom jeziku.

Tematika starih knjiga iz biblioteke Pomorskog muzeja je raznovrsna, ali je uglavnom riječ o stručnoj literaturi većinom pomorske tematike. Zastupljene su sljedeće oblasti: pomorski propisi, pomorske karte – portolani, udžbenici iz navigacijskih vještina – praktičnih i teoretskih, matematika, fizika, tehnologija brodogradnje, istorija pomorstva, udžbenici – tablice za izračunavanje pozicije broda, opšta istorija, putopisi, etnologija, pomorski rječnici na više jezika, junački spjevovi o pomorcima, istorija umjetnosti i književnosti i druge. Udžbenici su većinom štampani na italijanskom, njemačkom, engleskom i francuskom jeziku. Veliki broj ovih udžbenika koristili su pitomci Pomorske akademije u Kotoru.

Stara i rijetka knjiga predstavlja dobro od posebnog kulturnog i istorijskog značaja. Stoga primjena tehnologije digitalizacije pruža mogućnosti korisnicima da u svakom momentu, prema potrebi, gdje god se nalazili, imaju uvid u svaku digitalizovanu staru knjigu. Do pojave digitalnog doba stara knjiga bila je dostupna samo istraživačima „s razlogom“, koji su je mogli imati u ruci i prelistavati. Stara knjiga više nije izložbeni predmet kome je vidljiva samo naslovna ili još neka strana, ona više nije dostupna samo odabranim i kvalificiranim istraživačima, već u potpunosti postaje dostupna cijelom informatički pismenom svijetu. Digitalizacija starih knjiga je dugotrajan postupak, jer zahtijeva posebnu pažnju pri skeniranju stranica i vođenje

računa da ne dođe do oštećenja ove vrlo osjetljive građe, a takođe i vrlo skup, zbog opreme za digitalizaciju. Biblioteka se prema staroj knjizi odnosi kao i Muzej prema ostalim muzejskim predmetima, predstavljajući je široj javnosti na raznim izložbama.

Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru počeo je sa projektima konzervacije i digitalizacije starih i rijetkih knjiga. Posebna se pažnja posvećuje konzervaciji i digitalizaciji jedinstvene zbirke Pomorskog muzeja – Zbirke brodskih dnevnika. U okviru projekta koji je dijelom finansiralo Ministarstvo kulture Crne Gore, a dijelom Muzej iz sopstvenih sredstava, konzervirana su četiri brodska dnevnika iz 19. vijeka, koji su bili u najlošijem stanju. Planirano je da se na ovaj način od daljeg propadanja zaštiti ova vrijedna i rijetka građa i prezentira široj javnosti. U tom cilju otpočelo se sa digitalizacijom najstarije građe, posebno one koja je od interesa za našu pomorsku prošlost. Tako će ona postati dostupna svakom, a posebno istraživačima kulturne i pomorske baštine.

Stare i rijetke knjige iz zbirke pomorske biblioteke i brodske dnevnici pisani rukom unikatni su primjerci od ogromnog značaja za istoriju pomorstva i istinski su svjedoci jednog vremena kojega se moramo s poštovanjem uvijek sjećati.

U građi pomorske biblioteke nalaze se 46 stare knjige iz 18. vijeka, a iz 19. vijeka, zaključno sa godinom 1860, nalaze se 323 knjige.

U katalogu prikazujemo značajnije primjerke, uglavnom stručne literature, s obzirom na to da Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru baštini stručnu literaturu pomorskog sadržaja.

Najstarije knjige u Biblioteci Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru su 4 knjige iz 17. vijeka koje ovdje navodimo:

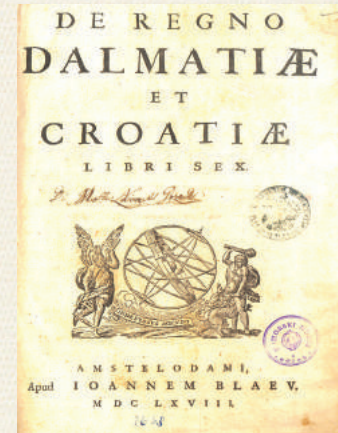
- ~ **Il Consolato del Mare, Venetia 1656;**
- ~ **Ioanis Lucii; Del Regno Dalmatie et Croatiae, Amstelodami, 1668**
- ~ **Viaggi nella Turchia, nella Persia, e nell'Indie, Roma 1682**
- ~ **Racconto Historico della Veneta Guera in levante diretta dall valore del Serenissimo Principe Francesco Morosini capitano generale la terza volta... contro L'Impero Ottomano, Colonia, 1691**

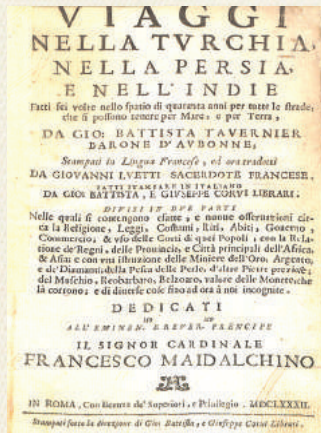
1.

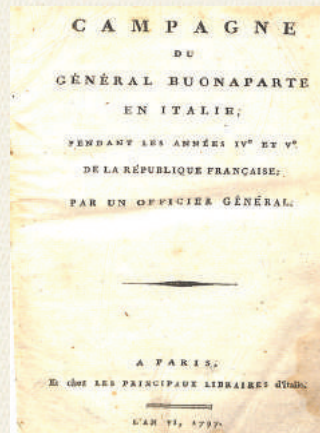
2.

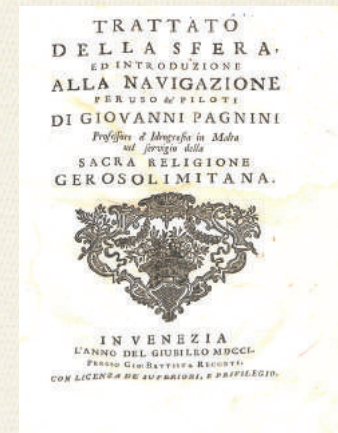
3.

4.

5.

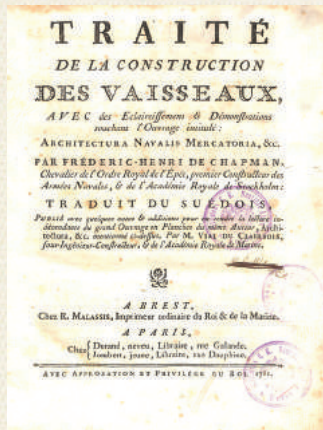

6.

1. Istorjski prikaz mletačkog rata na istoku, koji je vodio Frančesko Morozini - vrhovni zapovjednik mora, po treći put, Keln, 1691
2. Zbirka pomorskih propisa u kojoj su sadržani prvi dostupni pisani propisi, izdata u Veneciji, 1656
3. Kraljevstvo Dalmacije i Hrvatske, Ivan Lučić, Amsterdam, 1668
4. Putovanja u Tursku, Persiju i Indiju, Rim, 1682
5. Pohod generala Bonaparte na Italiju, Pariz, 1797
6. Studija o zemljinoj sferi i uvod u navigaciju za upotrebu pilotima, Đovani Pagnini, Venecija, 1750

KATALOŠKI PREGLED

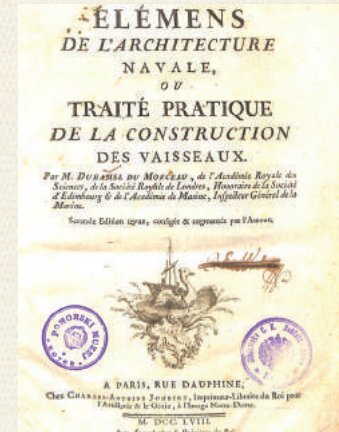
- ~ **Il Consolato del Mare, Venetia 1656**
(Zbirka pomorskih propisa iz 1656)
- ~ **Ioanis Lucii; Del Regno Dalmatie et Croatiae, Amstelodami, 1668**
(Kraljevstvo Dalmacije i Hrvatske, Ivan Lučić, Amsterdam, 1668)
- ~ **Viaggi nella Turchia, nella Persia, e nell'Indie, Roma 1682**
(Putovanja u Tursku, Persiju i Indiju, Rim, 1682)
- ~ **Racconto Historico della Veneta Guera in levante diretta dall valore del Serenissimo Principe Francesco Morosini capitan generale la terza volta... contro L'Impero Ottomano, Colonia, 1691**
(Istorijski prikaz mletačkog rata na istoku, koji je vodio Frančesko Morozini – vrhovni zapovjednik mora, po treći put, Keln, 1691)
- ~ **Scjambek Sattarissan S' Boxjom Desnizom Marka i Joſa Kneſjah i Viteſjah Bracchje Ivanovichja, i Gnihove Druxbe u Luuku ſmaj od Atene, Spjevagne slòxeno pò D. Ivannu Ant. Nennadichju, u Mlezima Godiscta MDCCLVII**
(Šambek satarisan božjom desnicom Marka i Joza knezova i vitezova braće Ivanovića i njihove družine u luku Zmaj od Atene, spjevanje složeno po don Ivanu Antonu Nenadiću, u Mlecima, 1757)

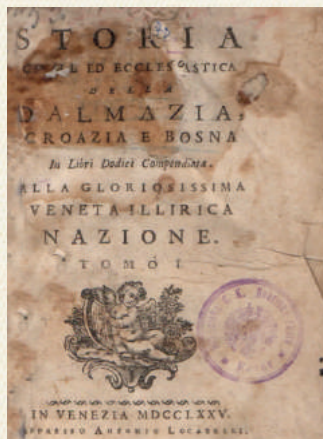
7.

8.

9.

10.

11.

12.

7. Traktat – Rasprava o izgradnji broda, Brest – Pariz, 1781
8. Istorijski rječnik teorije i prakse u pomorstvu od gospodina Saverjen, Venecija, 1769
9. Elementi brodogradnje ili praktični spisi o brodogradnji, Pariz, 1758
10. Građanska i crkvena istorija Dalmacije, Hrvatske i Bosne, tom I, Venecija, 1775
11. Kriička razmišljanja o običajima (odijevanju) ovoga vijeka, djelo gosp. opata Belagarda, Venecija, 1745
12. Zbirka pomorskih propisa izdata u Veneciji 1737. godine. U ovoj Zbirci se nalazi Zakon izdat od pomorskog magistrata Republike Đenove od 23.08.1712

~ **Il Consolato del mare colla spiegazione di Giuseppe Maria Casaregi con il Portolano del Mare d'Alvise da Mosto nobile Veneto, in Venezia MDCCXXXVII**

(Zbirka pomorskih propisa izdata u Veneciji 1737. godine. U ovoj Zbirci se nalazi Zakon izdat od pomorskog magistrata Republike Đenove od 23. 8. 1712. godine)

~ **Riflessioni Critiche Sopra li Costumi di questo Secolo, opera del sig. abate di Bellagarde, Venezia MDCCXLV**

(Kritička razmišljanja o običajima [odijevanju] ovoga vijeka, djelo gosp. opata Belagardea, Venecija, 1745)

~ **Vita di Pietro il Grande, scritta dall' abate Antonio Catiforo, in Venezia, MDCCXCII**

(Život Petra Velikog, napisan od opata Antonija Katifora, u Veneciji, 1792)

~ **Terminazione degl' Illustrissimi, e Eccellentissimi Signori Deputati, et Aggiunti alla Regolazione del Commercio, Relativa al Decreto dell'Eccellentissimo Senato, di 23. agosto 1755. Venezia**

(Odluke presvijetle i mnogopoštovane gospode zastupnika određenih za uređenje trgovine dekretom mnogopoštovanog Senata, 23. avgusta 1755, Venecija)

~ **PER La Magn. Città, Università, e Confraternità di S. Nicolò de' Marinari di Cattaro, E Sig. Antonio Rossi Ammiraglio, Per Ascolto**

(O veličanstvenom gradu, svijetu i bratovštini Sv. Nikole mornara u Kotoru, gosp. Antun Rosi admiral, na znanje 1795)

~ **TRAITÉ de la construction DES VAISSEAUX. A BREST - A PARIS 1781**

(Traktat [rasprava] o izgradnji broda, Brest - Pariz, 1781)

~ **Codice per la Veneta Mercantile Marina approvato dal Decreto dell'eccellentissimo Senato 21. settembre MDCCLXXXVI Venezia**

(Kodeks Mletačke trgovačke mornarice odobren dekretom mnogopoštovanog Senata 21. septembra 1786. u Veneciji)

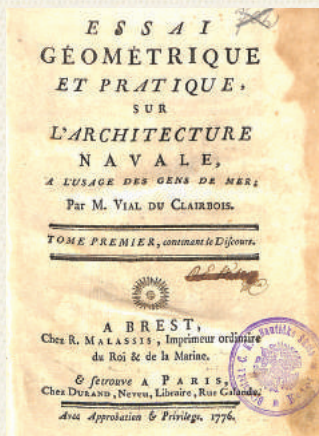
~ **Trattato della Sfera, ed Introduzione alla Navigazione per uso de' Piloti di Giovanni Pagnini, in Venezia MDCCL**

(Studija o zemljinoj sferi i uvod u navigaciju za upotrebu pilotima, Đovanija Panjinija, Venecija, 1750)

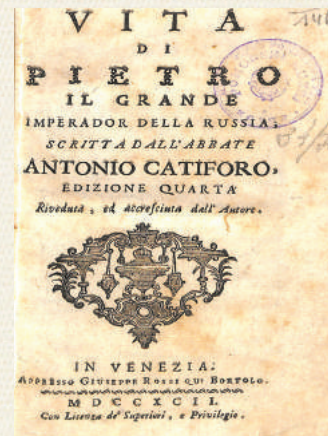
~ **Campagne du Général Buonaparte en Italie, a Paris, 1797**

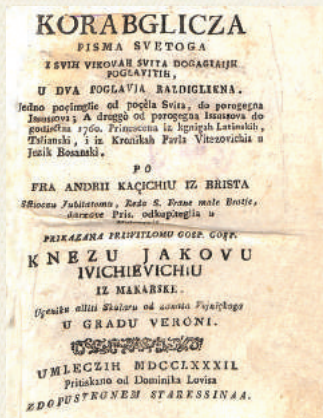
13.

14.

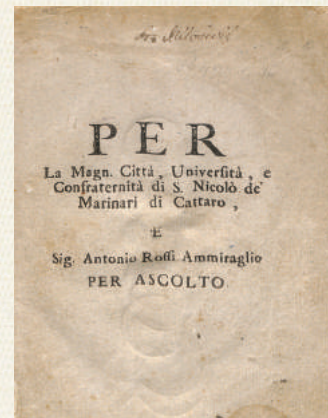
15.

16.

17.

18.

13. Istorija Mletačke republike, od opata Laugijera, Venecija, 1767
14. Geometrijska i praktična analiza o brodogradnji, Brest, 1776
15. Život Petra Velikog, napisan od opata Antonija Katifora, Venecija, 1792
16. Korabglicza iz Svetoga pisam i važnih događaja od početka svijeta, fra Andrija Kačić, Verona, 1782
17. O zaplijeni neutralnih brodova ili pravo koje imaju zaračene države da zaplijene brodove prijateljskih država, M. Hubner, Genova, 1778
18. O veličanstvenom gradu, svijetu i bratovštini S. Nikole mornara u Kotoru, gosp. Antun Rossi admiral, stavlja na znanje 1795

- (Pohod generala Bonaparte na Italiju, Pariz, 1797)
- ~ **Storia della Repubblica di Venezia del sig. abate Laugier, Venezia 1767.**
(Istorija Mletačke Republike, od opata Laugijera, Venecija, 1767)
  - ~ **Del Sequestro De' Bastimenti Neutrali ovvero del Diritto che hanno le Nazioni Belligeranti D' Arrestare i Bastimenti de' Popoli Amici. Di M.R Hubner, Genova MDCCLXXVIII**
(O zaplijeni neutralnih brodova ili pravo koje imaju zaraćene države da zaplijene brodove prijateljskih država, M. Hubner, Đenova, 1778)
  - ~ **Dizionario Istorico, Teorico, e Pratico di Marina di Monsieur Saverien in Venezia MDCCLXXIX**
(Istorijski rječnik teorije i prakse u pomorstvu od gospodina Saverjena, Venecija, 1769)
  - ~ **Essai Géométrique et Pratique, sur l'Architecture Navale, a Brest, 1776.**
(Geometrijska i praktična analiza o brodogradnji, Brest, 1776)
  - ~ **Elemens de L'architecture Navale ou Traitè Pratique de la Construction des Vaisseaux, a Paris M.DCC.LVIII**
(Elementi brodogradnje ili praktični spisi o brodogradnji, Pariz, 1758)
  - ~ **Storia Civil ed Ecclesiastica della Dalmazia, Croazia e Bosna, Tomo I, in Venetia MDCCLXXV**
(Građanska i crkvena istorija Dalmacije, Hrvatske i Bosne, tom I, Venecija, 1775)
  - ~ **Memorie Spettanti ad Alcuni Uomini Illustri di Cattaro, del Padre Francesco Maria Appendini, Ragusa 1811**
(Sjećanja na neke slavne ljude Kotora, od oca Frančeska Marije Apendinija, Dubrovnik, 1811)
  - ~ **Il Consolato del Mare, Venezia MDCCCVI**
(Zbirka pomorskih propisa, Venecija, 1806)
  - ~ **Trattato di Navigazione contente la Teorica e la Pratica del Piloto, del cav. Brunacci, Milano, 1810**
(Rasprava o navigaciji koja sadrži teoriju i praksu za pilota od kav. Brunačija, Milano, 1810)
  - ~ **Ballo di San Trifone o della Marinerezza di Cattaro, U. R. (dr Urbano Raffaelli), 1844**
(Kolo Svetog Tripuna ili Kotorske mornarice, Urban Rafaeli, 1844)
  - ~ **Histoire de L'Astronomie Moderne, par M. Delambre, Paris 1821**
(Istorija savremene astronomije, M. Delambre, Pariz, 1821)

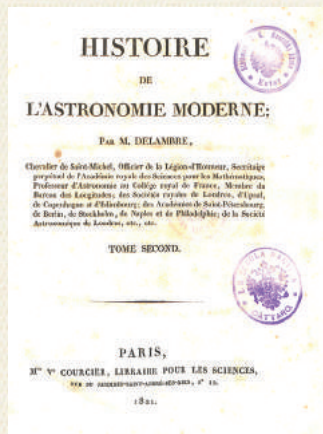
19.

20.

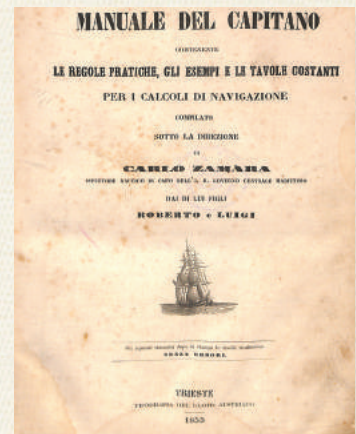
21.

22.

23.

24.

19. Sjećanja na neke slavne ljude Kotora, od oca Frančeska Marije Apendinija, Dubrovnik, 1811
20. Propisi o službi na moru parobrodarskog društva Austrijski Lojd, Trst, 1857
21. Upustvo za pomorce duge plovidbe, Vinčenco Gala, Trst, 1853
22. Istorija savremene astronomije, M. Delambre, Pariz, 1821
23. Peljar obale Jadranskog mora, Venecija, 1834
24. Priručnik za kapetana, Trst, 1855

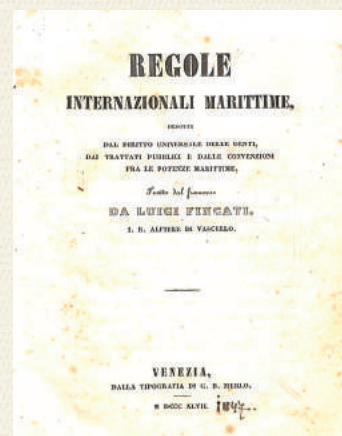
- ~ **Razgovor Ugodni Naroda Slovinskoga po fra And. Kačichiu-Miossichiu iz Brista, u Dubrovniku 1850**
- ~ **Corso pratico di manovra Navale per Uso della Mercantile Marina, Venezia 1822**
(Praktičan kurs pomorskog manevra za upotrebu u trgovačkoj mornarici, Venecija, 1822)
- ~ **Editto Politico di Navigazione Mercantile Austriaca, Trieste 1802**
(Politički edikt o austrijskoj trgovačkoj mornarici, Trst, 1802)
- ~ **Navigazione pratica, Vienna e Trieste 1821**
(Praktična navigacija, Beč i Trst, 1821)
- ~ **Il Nuovo Piloto in Altura ossia Navigazione Pratica, Vienna e Trieste 1825**
(Novi peljar ili praktična navigacija, Beč i Trst, 1825)
- ~ **Traité Élémentaire de la Construction des Bâtimens de Mer, a Paris 1805**
(Traktat o osnovama brodogradnje, Pariz, 1805)
- ~ **Osman Giva Gundulichja, Dubrovnik, 1826**
- ~ **Povjesnica Crne Gore od najstarijeg vremena do 1830. sačinjena od Milorada Medakovića, Zemun, 1850**
- ~ **Il Codice di Commercio, Milano 1839**
(Kodeks o trgovini, Milano, 1839)
- ~ **Lezioni di navigazione del sig. Dulague, vol. I, Livorno 1849**
(Lekcije iz navigacije od gosp. Dulaguea, sveska 1, Livorno, 1849)
- ~ **Recueil de Pluiseurs Plans des Ports et Rades de la Mer Mediterranée Dediée a Monseigneur la Grand Prieur de France General des Galeres 1727**
(Zbirka nekoliko planova luka i pristaništa Sredozemnog mora, posvećena gospodinu velikom prioru Francuske, vrhovnom zapovjedniku galija, 1727).
- ~ **Guida dei naviganti al Lungo Corso di Vincenzo Gallo, Trieste MDCCCLIII**
(Uputstvo za pomorce duge plovidbe, Vinčenco Galo, Trst, 1853)
- ~ **Il Corso di Navigazione Teorico-Pratica da Giacomo Ant. Mikocz, Venezia 1833**

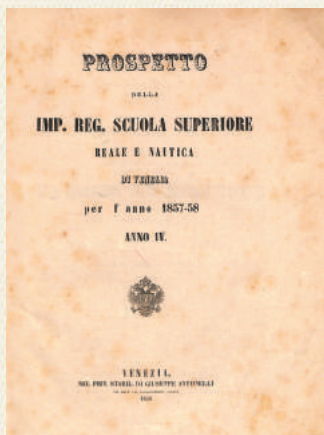
25.

26.

27.

28.

29.

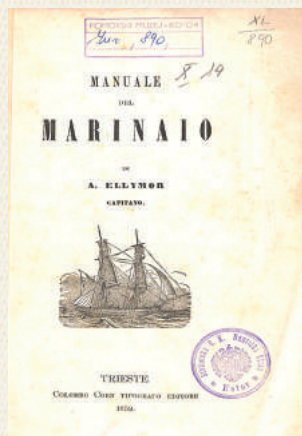
30.

25. *Politički edikt o austrijskoj trgovačkoj mornarici, Trst, 1802*
26. *Portolan (pomorske karte) Sredozemnog mora, Livorno, 1844*
27. *Međunarodna pomorska pravila, Venecija, 1847*
28. *Prospekt carsko kraljevske više realne i nautičke škole u Veneciji za godine 1857-58, Venecija, 1858*
29. *Kodeks Mletačke trgovačke mornarice odobren dekretom mnogopoštovanog Senata 21. septembra 1786. u Veneciji*
30. *Kodeks o trgovini, Milano, 1839*

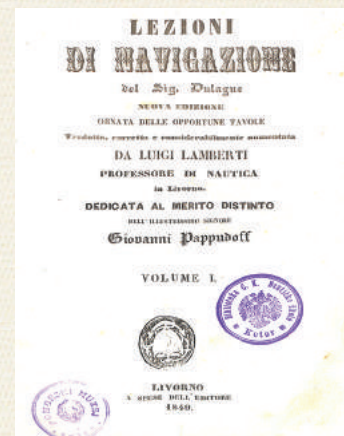
- (Teorijsko-praktični kurs o navigaciji, Đakomo Ant. Mikoš, Venecija, 1833)
- ~ **Code of Signals, (for the Use of Vessels Employed in Merchant Service), London 1847**
(Signalni kodovi [za upotrebu plovilima angažovanim u trgovačkoj službi], London, 1847)
  - ~ **Regole Internazionali Marittime, Venezia MDCCCXLVII**
(Međunarodna pomorska pravila, Venecija, 1847)
  - ~ **Costiere del Mare Adriatico, in Venezia 1834**
(Peljar obale Jadranskog mora, Venecija, 1834)
  - ~ **Manuale del Capitano, Trieste 1859**
(Priručnik za kapetana, Trst, 1859)
  - ~ **Manuale del Marinaio, Trieste 1859**
(Mornarski priručnik, Trst, 1859)
  - ~ **Prospetto dell' Imp. Reg. Scuola Superiore Reale e Nautica di Venezia per l'anno 1857-58, Venezia 1858**
(Prospekt carsko-kraljevske više realne i nautičke škole u Veneciji za godine 1857-58, Venecija, 1858)
  - ~ **Regolamenti pel Servizio di Mare della Società di navigazione a Vapore del Lloyd Austriaco, Trieste 1857**
(Propisi o službi na moru parobrodarskog društva Austrijski Lojd, Trst, 1857)
  - ~ **Portolano del Mare Mediterraneo, Livorno 1844**
(Portolan [pomorske karte] Sredozemnog mora, Livorno, 1844)
  - ~ **Portolano del Mare Adriatico, Vienna 1845**
(Portolan Jadranskog mora, Beč, 1845)
  - ~ **Trattato elementare di nautica teorico - pratica, Tomaso Bucchia, parte prima, Genova, 1856.**
(Teorijsko - praktična osnovna rasprava o pomorstvu, prvi dio, Tomazo Bukja, Đenova, 1856)
  - ~ **Raccolta di viaggi dalla scoperta del nuovo continente fino a di nostri, F.C. Marmocchi, Tom X, Prato, 1842.**
(Zbirka dokumenata o otkriću novog kontinenta do danas , F.C.Marmoki, tom V, Prato, 1842)

31.

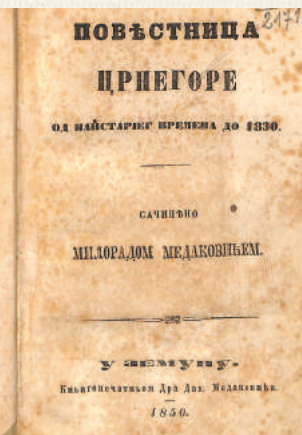
32.

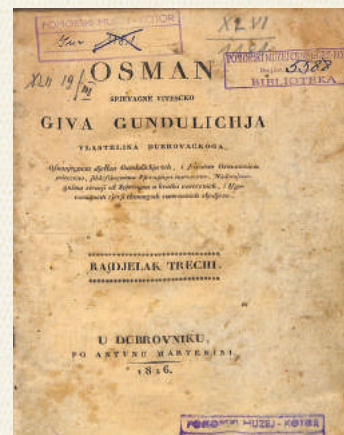
33.

34.

35.

31. Odluke presvijetle i mnogopoštovane gospode zastupnika određenih za uređenje trgovine dekretom mnogopoštovanog Senata, Venecija, 23. avgusta 1755
32. Mornarski priručnik, Trst, 1859
33. Lekcije iz navigacije od gosp. Dulaguea, sveska 1, Livorno, 1849
34. Povjesnica Crne Gore od najstarijih vremena do 1830. godine sačinjeno od Milorada Medakovića, Zemun, 1850
35. Osman, Ivo Gundulić, Dubrovnik, 1826

~ **Connaissance des temps o udes mouvements celestes a l' usage des astronomes et des navigateurs, pour l' an 1851, Paris, 1848.**

(Upoznavanje sa vremenskim uslovima i pokretima nebeskih tjela za potrebe astronomske navigacije za 1851. godinu, Pariz, 1848)

~ **The chronometer' s companion, James Griffin, London, 1850.**

(Hronometarski priručnik, Dzejms Griffin, London, 1850)

~ **Il pilota dell'oceano atlantico o guida per la navigazione, Trieste, 1847.**

(Vodič za navigaciju po Atlanskom okeanu, Trst, 1847)

~ **Lezioni intorno alla marina sua storia e arte propria con notizie di vario argomento di Gaspare Tonello, Vol. secondo, Venezia, 1799.**

(Predavanja o brodarstvu, njegovoj istoriji i vještini sa saznanjima različitog sadržaja, Gasparo Tonelo, tom II, Venecija, 1799)

~ **Cenni pratici pei giovani marinari, Trieste, 1857.**

(Praktični savjeti za početnike, Trst, 1857)

~ **Lezione di matematica applicata alla scienza della marina, Vol III, Venezia, 1844.**

(Lekcije iz matematike prilagođene pomorskim naukama, Gaspare Tonelo, tom III., Venecija, 1827)

~ **Corso ristretto di navigazione teorico - pratica di Gaspare Tonello, Vol I, Venezia, 1827.**

(Skraćeni kurs iz teoretske i praktične navigacije, Gaspare Tonelo, tom I, Venecija, 1827)

~ **Almanacco nautico per l' anno 1844, Trieste, 1843.**

(Nautički almanah za 1844, Trst, 1843)

~ **Manuale storico dell' arte greca, Firenze, 1846.**

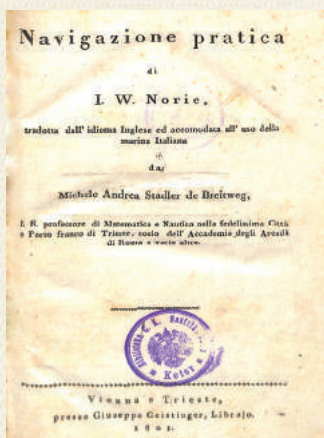
(Istorijski priručnik grčke umjetnosti, Firenca, 1846)

~ **A complete epitome of practical navigation by J.W. Norie, London, 1844.**

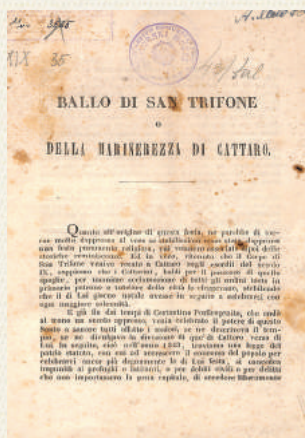
(Sažetak o praktičnoj navigaciji, Dž.V.Nourija, London, 1844)

~ **Povjesnica Crne Gore od najstarijih vremena do 1830. sačinio Milorad Medaković, Zemun, 1850**

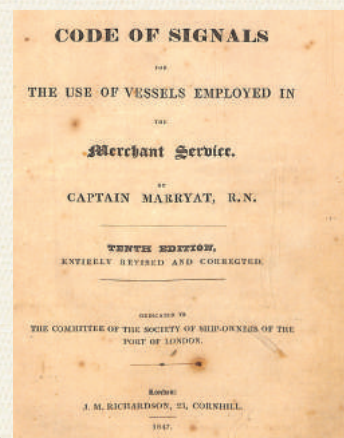
~ **The new italian, english and french pocket dictionary, F. Bottarelli and G. Polidori, Vol. I, London, 1826.**

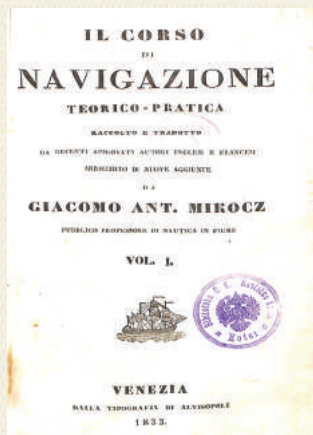
36.

37.

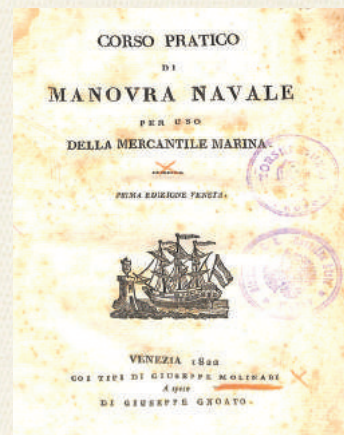
38.

39.

40.

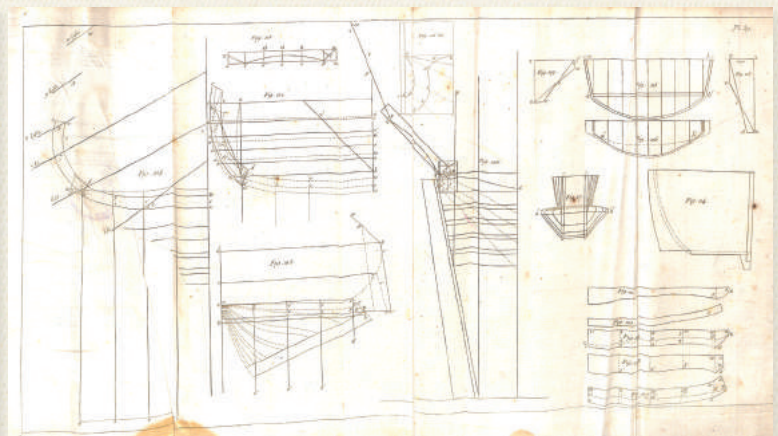
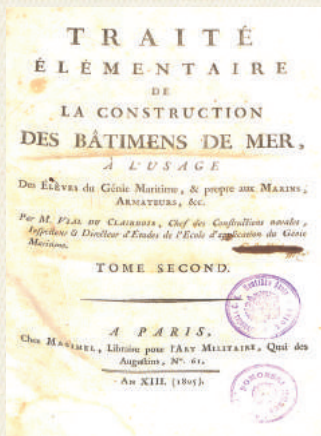
41.

36. *Praktična navigacija, Beč i Trst, 1821*
37. *Kolo Svetog Tripuna ili Kotorske Mornarice, Urban Rafaeli, 1844*
38. *Signalni kodovi za upotrebu plovilima angažovanim u trgovačkoj službi, London, 1833*
39. *Teorijsko – praktični kurs o navigaciji, Đakomo Ant. Mikoš, Venecija, 1833*
40. *Rasprava o navigaciji koja sadrži teoriju i praksu za pilota, kav. Brunacci, Milano, 1810*
41. *Praktičan kurs pomorskog manevra za upotrebu u trgovačkoj mornarici, Venecija, 1822*

- (Novi italijansko, engleski i francuski džepni rječnik, F. Bottarel i Đ. Polidori, tom. I, London, 1826)
- ~ **Vorlesungen uber Astronomie von J.J. Littrow, Wien, 1830.**
(Predavanja o astronomiji, J.J. Littrov, Beč, 1830)
  - ~ **Navigazione pratica di J.W.Norie, Vienna e Trieste, 1821.**
(Praktična navigacija, Dž.V. Nourija, Beč i Trst, 1821)
  - ~ **Pilotaggio metodo grafico di fare il punto, Trieste, 1854.**
(Pilotaza sa naglaskom na grafičku metodu, Trst, 1854)
  - ~ **Guida dei naviganti al lungo corso di Vincenzo Gallo, Trieste 1853.**
(Upustvo za pomorce duge plovidbe od Vinčenca Gala, Trst, 1853)
  - ~ **Rümker G., Handhuch der Schiffzahts, Hamburg, 1844.**
(Priručnik o poznavanju pomorstva, G. Rimker, Hamburg, 1844)
  - ~ **Dictionnaire francais - italien et italien - francais, A. Buttura, Paris, 1842.**
(Rječnik francusko - italijanski i italijansko - francuski, A. Butura, tom II, Pariz, 1842)
  - ~ **Il mondo slavo suo passato suo stato presente ed avvenire, Cipriano Robert, Vol. I, Marsiglia, 1858.**
(Slovenski svijet - prošlost, sadašnjost i budućnost, Robert Čiprijano, tom. I, Marselj, 1858)
  - ~ **Spievanje dogodjaja Boja peraškoga na 15. svibnja 1654, Trst, 1854.**
(Spjev o Peraškom broju 15. maja 1654, Trst, 1854)
  - ~ **Festa dell' anno centenario secondo della riportata vittoria XV maggio 1654 dai Perastini, Trieste, 1857.**
(Proslava 200- godišnjice od pobjede Peraštana 15. maja 1654, Trst, 1854)
  - ~ **Tavole dei logaritmi dei numeri naturali dal' 1 sino al 101 000, Giovanni Santini, Padova, 1843.**
(Logoritamske tablice od 1 do 101 000, Đovani Santini, Padova 1843)
  - ~ **Principj del codice civile generale austriaco, Venezia, 1830.**
(Principi Austrijskog opšteg građanskog zakona, Venecija, 1830)
  - ~ **Uranographie ou traite elementaire d' astronomie, Paris, 1853.**

42.

43.

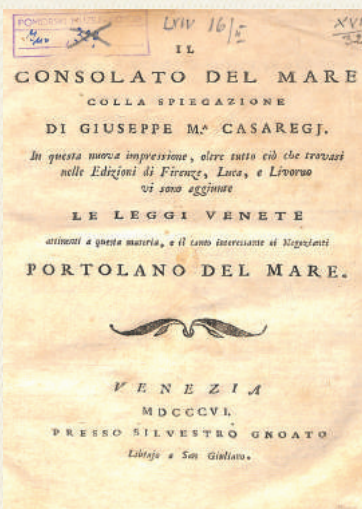
42. Šambek satarisan božjom desnicom Marka i Joza knezova i vitezova braće Ivanovića i njihove družine u luku Zmaj od Atene, spjevanje složeno po don Ivanu Nenadiću, u Mlecima 1757
43. Traktat o osnovama brodogradnje, Pariz, 1805

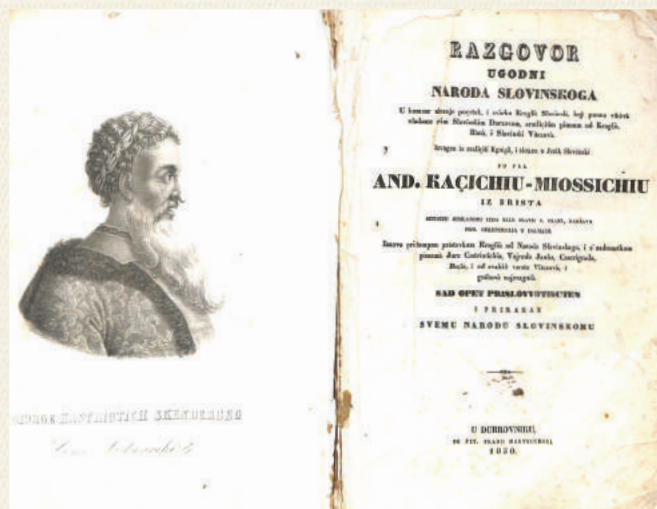
- (Uranografija ili rasprava o osnovama astronomije, Pariz, 1853)
- ~ **Manuale del codice di commercio di terra e di mare, Nicolò Foramiti, Venezia, 1858.**
(Priručnik trgovinskog kodeksa na kopnu i moru, Nikolo Foramiti, Venecija, 1858)
  - ~ **Tableau des guerres de la révolution de 1792 a 1815, Paris, 1858.**
(Tabelarni prikaz ratova u revolucionarnim godinama od 1792. do 1815, Pariz, 1858)
  - ~ **Atti per la libera navigazione del Po, Trieste, 1851.**
(Propisi o slobodnoj navigaciji rijekom Po, Trst, 1851)
  - ~ **Regolamenti pel servizio di mare della Società di Navigazione a Vapore del Lloyd Austriaco, Trieste, 1857.**
(Propisi o službi na moru parobrodarskog društva Austrijski Lojd, Trst, 1857)
  - ~ **Foglio delle ordinanze pei rami di amministrazione del ministero di commercio austriaco, Trieste 1854.**
(Naredbe za administracione podružnice Austrijskog Ministarstva trgovine, Trst, 1854)
  - ~ **Vocabolario italiano e greco, Venezia, 1854.**
(Italijansko - grčki rječnik, Venecija, 1854)
  - ~ **Storia del reame di Napoli dal 1734 sino al 1825., Pietro Colletta, Vol. I, 1846.**
(Istorija napuljskog kraljevstva od 1734. do 1825, Pjetro Koleta, tom I, 1846)
  - ~ **Portolano del mare Mediterraneo, del Mar Nero e del Mare di Azof, Vol II., Livorno, 1848.**
(Portolan Sredozemnog, Crnog i Azovskog mora, tom II, Livorno, 1848)
  - ~ **Portolano ossia guida dei piloti costieri, Vol I., Venezia, 1848.**
(Portolan - vodič za obalne pilote, tom I, Venezija, 1848)
  - ~ **Annuario marittimo per l' anno 1853 compilato dal Lloyd Austriaco, Trieste, 1853.**
(Godišnjak Austrijskog Lojda za 1853. godinu, Trst, 1853)
  - ~ **Annuario marittimo per l' anno 1857 compilato dal Lloyd Austriaco, Trieste, 1857.**
(Godišnjak Austrijskog Lojda za 1857. godinu, Trst, 1857)
  - ~ **Annuario marittimo per l' anno 1853 compilato dal Lloyd Austriaco, Trieste, 1853.**

44.

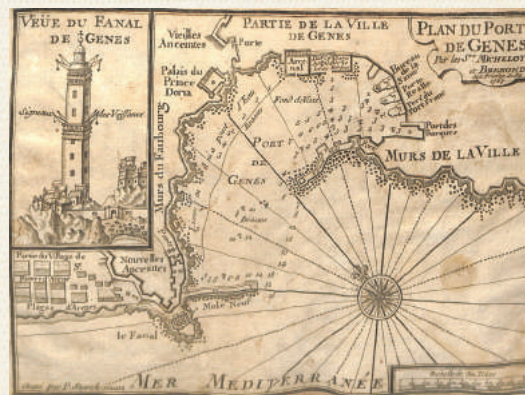
45.

46.

44. Novi peljar ili praktična navigacija, Beč i Trst, 1825
45. Zbirka pomorskih propisa sa poglavljem koje se odnosi na uputstva i naredbe za škrivana, Đuzepe Kazaredo, Venecija, 1806.
46. Razgovor ugodni naroda slovenskog, Dubrovnik, 1850

- (Godišnjak Austrijskog Lojda za 1853. godinu, Trst, 1853)
- ~ **Nei funerali del R.P. Antonio da Perzagno al secolo Andrea Nicolo Giurovich, Venezia, 1857.**
(Na sahrani prčanjskog oca Antona sa Prčanja, svetovnog imena Andrej Nikola Đurović, Venecija 1857)
  - ~ **Dizionario mitologico, Tomo I, Napoli, 1834.**
(Mitološki rječnik, tom I, Napoli, 1834)
  - ~ **Raccolta di tavole nautiche per uso del trattato di navigazione del Cavalier Brunacci, Milano, 1811.**
(Zbirka nautičkih tablica, Kavaljera Brunačija, Milano, 1811)
  - ~ **Prospetto degli affari attuali dell'Evropa ossia Storia della guerra presente, Lugano, 1801.**
(Pregled aktuelnih dešavanja u Evropi ili istorija sadašnjeg rata, Lugano, 1801)
  - ~ **Cenni sulla storia del commercio dalle epoche piu' remote sino ai l'anno 1844., Trieste, 1845.**
(Kratak osvrt na istoriju trgovine od najstarijih vremena do 1844., Trst, 1845)
  - ~ **Iliade di Omero, Vol II., Milano 1825.**
(Homerova Ilijada, Milano, 1825)
  - ~ **Codice de' delitti e delle gravi trasgressioni politiche, Venezia, 1815.**
(Kodeks zločina i teških političkih prekršaja, Venecija, 1815)
  - ~ **Il diritto civile austriaco sistematicamente esposto ed illustrato dal Dott. Giuseppe Winwarther, Venezia, 1838.**
(Austrijsko građansko pravo, dr Đuzepea Vinivartera, Venezia, 1838)
  - ~ **Della vastità dell' universo considerata die trole moderne scoperte astronomiche, Zara, 1825.**
(Bezgraničnost svijeta promatrana kroz savremena astronomska otkrića, Zadar 1825)
  - ~ **Elementi di fisica per uso delle scuole elementari maggio ridel regno Lombardo-Veneto di GioAlessandro Majocchi, Milano, 1826.**
(Osnove fizike za više razrede osnovnih škola u Kraljevstvu Lombardija – Venecija, Milano, 1826)
  - ~ **Terminazione e Decreti a favore della Fedeliss.ma Cominita di Dobrota I.**
(Zbirka terminacija i dekreta Mletačke Republike donijetih u korist Opštine Dobrota, prepis isprava izvršio je Antonio Mandeli, javni notar u Veneciji, Venecija, 1650-1782)

47.

- ~ **Teatro Universale raccolta enciclopedia e scenografica, Tomo III, Torino, 1836.**
(Enciklopedijska i scenografska zbirka sveopšteg pozorišta, tom III, Torino, 1836)
- ~ **La divina commedia di Dante Alighieri, Milano, 1804.**
(Božanstvena komedija, Dante Aligijeri, Milano, 1804)
- ~ **The new american practical navigator, New York, 1846.**
(Novi američki praktični navigacijski priručnik, Njujork, 1846)
- ~ **Geografia universale o descrizione di tutte le parti del mondo, Tom IV, Milano, 1815.**
(Opšta geografija sa opisom svih djelova svijeta, tom IV, Milano, 1815)

CIP - Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-9940-530-25-9
COBISS.CG-ID 38041104

Izložba “Stare i rijetke knjige - Zbirka Pomorskog muzeja Crne Gore Kotor” je realizovana u saradnji sa Ministarstvom kulture Crne Gore u okviru Evropske godine kulturne baštine - 2018.